

115508

STRANDING VAN EEN GESTREEPTE DOLFIJN TE WENDUINE

=====

Première voor België; tweede geval voor Noordzee.

door Koenraad Van Waerebeek

Het aanspoelen van één of ander zeezoogdier aan onze kust wekt traditioneel de nieuwsgierigheid op van zowel de gewone burger als van de wetenschapsman, - denken we bijvoorbeeld maar aan "onze" walvis van Zeebrugge. Ditmaal werden de meer ingewijden eens extra verwend, toen onlangs een dode dolfijn aanspoelde te Wenduine. Ons lid, Dr. J. Van Gompel uit Blankenberge was er als de kippen bij om het dier onder zijn hoede te nemen (en voor de wetenschap veilig te stellen). Algauw vermoedde hij iets speciaals, en verwittigde op zondag 25 oktober de VVBZ-voorzitter, Dr. W.M.A. De Smet en beschreef het dier. Weldra werd een vermoeden zekerheid: het zou gaan om de gestreepte dolfijn, Stenella coeruleoalba. Onze voorzitter en een personeelslid van het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen voeren op de maandag kustwaarts om de dolfijn over te brengen naar Brussel voor onderzoek. Bij het nieuws van hun aankomst ontstond er een algemene opschudding op de 17de verdieping van het K.B.I.N. en iedereen was opgewonden: België's faunalijs was zopas een nieuw zoogdier rijker geworden, een hoogst ongewone gebeurtenis! De werkzaamheden in verband met mijn licentiaatsverhandeling werden aanstonds stopgezet en op aansporen van Dr. De Smet poogde ik in aller ijl een overzicht te krijgen van alle gekende Europese strandingen van de gestreepte dolfijn in de laatste jaren. Het is als volgt samen te vatten: de gestreepte dolfijn (dauphin blue en blanc, blue and white dolphin) blijkt in expansie te zijn in de Middellandse Zee ten nadele van de gewone dolfijn, Delphinus delphis. In de loop van de zeventiger jaren zien we een geleidelijk meer en meer noordelijk voorkomen van de "gestreepte". Dit is te bepalen aan de hand van stranding-tabellen uit die periode. Eerst werden ze frequenter in de Golf van Biscaye (La Rochelle, Charente-Maritime), vervolgens Finistère (Bretoense Atlantische kusten), Z-W. kusten van Groot-Britannië, drongen ze binnen in het Kanaal (Normandië) om tenslotte in de Noordzee te belanden met de eerste stranding (1967) op de Nederlandse kust te Oterdum in de provincie Groningen.

Met deze achtergrondinformatie hadden we in feite een belgische stranding kunnen voorspellen. We mogen dan ook met een zekere autoriteit beweren dat de gestreepte dolfin van Wenduine niet zomaar een uitzonderlijke en unieke dwaalgast is maar eerder een voorbode van een algemene expansie-tendens van deze soort uit de Atlantische Oceaan naar de Noordzee toe en dit via het Kanaal. Daarom ook mogen we hier waarschijnlijk spreken van een nieuwe zoogdier-species voor België; eventuele volgende strandingen op de Noordzeekusten zullen dit vermoeden kunnen bevestigen.

Nadat foto's en dia's genomen waren en verscheidene personen van verschillende diensten "onze" dolfin waren komen bekijken bleek het te laat voor een autopsie. Echter éénmaal iedereen vertrokken was kon ik, na wat aandringen, mijn promotor Dr. De Smet er toe krijgen naast de externe opmetting van het kadaver toch nog een dissectie uit te voeren.

Hier volgen dan enkele bevindingen. Het dier, een subadult wijfje, was 169 cm lang (TL), van de top van de bovenkaak tot de inkeping van de staart. Alhoewel grote plekken epidermis op kop en voorste romp beschadigd waren bleef het karakteristieke patroon van de gestreepte dolfin vrij goed bewaard: een smalle donkere band vertrekt vanaf het oog over de onderflank naar de ano-genitale streek, een fijner bandje vertakt daaronder, direkt achter het oog, en stopt ter hoogte van de borstvin. Tenslotte is er een bredere zwarte band die de donkere flipper verbindt met de oogschaduw.

Alle tanden waren gaaf, zeer scherp en wit van kleur. Het aantal lag echter lager dan de literatuur vermeldt (43-50/kaakhelft):

L-onderkaak 41

L-bovenkaak 39

totaal = 159

R-onderkaak 40

R-bovenkaak 39

Dit is te verklaren doordat er nog enkele tanden in het tandvlees verborgen zaten en dus niet meegeteld konden worden (subadult!).

Er viel geen groef te bespeuren tussen het blaasgat en de frontale zijde van de rugvin wat een punt van onderscheid zou zijn met de gewone dolfin, Delphinus delphis.

In de literatuur worden in de regel vergelijkingen gemaakt tussen beide soorten: het is immers zo dat ze op zee dikwijls met elkaar verward worden wegens hun sterk gelijkende algemene bouw,

grootte, gedrag en hun sympatrisch voorkomen (d.w.z. in zelfde gebieden). Het zijn beiden pelagische soorten die vrij zelden vertoeven in water van minder dan 100 m diepte. Ze komen meestal voor in grote scholen (uitzonderlijk enkele duizenden).

De uitwendige gehoorgang (meatus) lag caudaal en schuin boven het oog en de gebruikelijke transversale plooï waar de meatus dikwijls in ligt (o.a. zeer duidelijk bij de tuimelaar) was hier niet of nauwelijks te zien. De borstvinnen en staartvin, weer in vergelijking met de ons goed bekende tuimelaar, vielen op door hun geringe grootte.

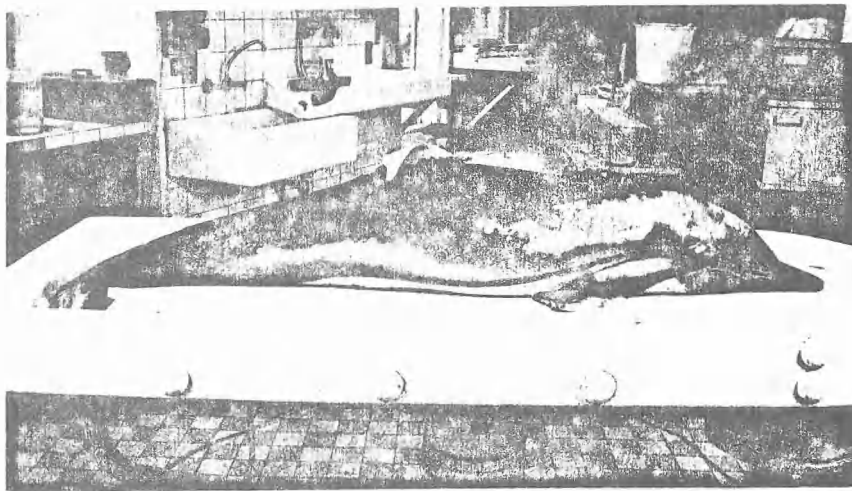
Bij het begin van de dissectie constateerden we al gauw dat het kadaver, tegen onze verwachting in, qua ontbinding, zich nog in een vrij goede conditie bevond. Alle organen waren goed herkenbaar met een normale samenhang, zonder perforaties door eventuele ontbindingsgassen en zonder post-mortale vervormingen. Bij het snijden "bloeden" de weefsels opmerkelijk; bloedstolling bleek weinig opgetreden te zijn. Wat de precieze oorzaak daarvan was, bleef onduidelijk. Dit alles suggereerde echter dat de dolfijn nog niet zo lang dood moest zijn. Het is wel merkwaardig dat twee weken vóór de aanspoeling van onze gestreepte een (andere?) dolfijn gerapporteerd werd in Bredene. Een zoektocht langs het Bredense strand door een personeelslid van het Rijksstation voor Zeevisserij te Oostende leverde de volgende dag echter niets op: het dier was waarschijnlijk met het opkomend tij terug meegesleurd. Het is echter niet uitgesloten dat het in beide gevallen om één en hetzelfde dier zou gaan. Men moet zich dan ook de vraag stellen hoe lang een gestorven dolfijn in reeds vrij koud water (oktober) in zo'n betrekkelijk verse toestand kan blijven.

De dikte van de speklaag of blubber bedroeg amper 6 mm waar dit normaal minstens 2-2,5 cm is. De algemene vermagering was duidelijk te zien en dan voornamelijk aan de kopstreek waar de aflijningen van de "meloen" hoekiger en scherper leken dan normaal. Dat de dolfijn gestorven zou zijn aan een onvoldoende thermische isolatie op een moment dat de watertemperatuur vrij vlug daalde en zijn voedselopname te gering was, lijkt mij niet denkbeeldig. Des te meer daar de autopsie geen ernstige afwijkingen of ziektes kon aanduiden. Boven de nieren en in de anaalstreek kwamen wel enkele gezwollen lymfeknoopjes voor (donkerrood weefsel). De lever vertoonde uitwendig enkele gemarmerde vlekken, inwendig

bleek hij echter normaal te zijn. Longen en nieren leken macroscopisch gezond. Opmerkelijk is wel dat er geen longparasieten aanwezig waren. Enkele steekproeven wezen evenmin darmparasieten aan; overigens was de darm volkomen leeg. Waar we er wel veel aantreffen: in de voormag en de eigenlijke maag, nl. tientallen kleine, witte, parasieten in de vorm van meloenpitten (in 70% ethanol bewaard). Verder vonden we verdikkingen (minstens een 20-tal) in spier- en vetweefsel van de ano-genitaalstreek, die blaaswormen (ingekapselde parasitaire wormen) bleken te zijn.

De ogen waren in zeer slechte staat (ontbinden zeer vlug), de lens sterk verhard en de andere weefsels, behalve de sclera, afwezig. Geen van de 2 ovaria vertoonde tekenen van vroegere ovulatie (corpora albicantia of witlichaampjes). Dit, samen met de non-actieve en nog niet volgroeide melkklieren wezen in de richting van een subadult wijfje.

De kop werd bewaard, in de diepvries, voor verder onderzoek. Alhoewel de autopsie de preciese doodsoorzaak niet kon aanwijzen waren we beiden, Dr. De Smet en ik, weer een fascinerende ervaring rijker.

= Gestreepte dolfijn op de dissektietafel in het K.B.I.N.
Bemerk dat een gedeelte van de opperhuid afgeschilferd is, zodat er schijnbaar een ander kleurenpatroon is dan het werkelijke.